

INFORME

DOCÈNCIA AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

JUNY 2022

GAIZKANE APODAKA APARICIO
CLÀUDIA CARDONA LÓPEZ
NÚRIA SARA MIRAS BORONAT
SANDRA PERIAGO ESTORNELL
MONTSE PUIG LLOBET

Taula de continguts

Introducció	1
Marc normatiu	2
Marc teòric	4
Context de l'estudi	7
Metodologia	8
Anàlisi i presentació de dades	20
Eix 1. Incorporació de contingut nou amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior	20
Eix 2. Incorporació de metodologies i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior	27
Eix 3. Revisió d'avaluació inclusiva des de la perspectiva de gènere	31
Eix 4. Realització de canvis bibliogràfics i de referències	32
Eix 5. Revisió del llenguatge inclusiu en el pla docent	35
Anotacions finals	36
Bibliografia	39

Introducció

En els darrers anys, la incorporació de la perspectiva de gènere, de manera transversal i efectiva, ha esdevingut una prioritat a tractar pel que fa a la innovació i la millora de la qualitat docent de l'educació superior catalana. Tanmateix, tot i els compromisos i esforços governamentals per promocionar una integració holística de la mirada feminista en el sistema d'educació superior i els seus mecanismes de transmissió de coneixement, la realitat és que aquest procés de transformació encara presenta una àmplia gamma de reptes i mancances.

La Universitat de Barcelona ha d'assumir les seves necessitats específiques per tal d'adaptar-se al nou marc general per a la incorporació de la perspectiva de gènere en totes les activitats acadèmiques, tal com estipula l'AQU des de 2018. D'acord amb la normativa d'igualtat vigent, conformada per la Llei orgànica d'igualtat 3/2007, de 22 març, per a la igualtat efectiva entre homes i dones; l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 i la Llei catalana 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, la Universitat de Barcelona treballa amb fermesa, des de l'any 2007, per erradicar totes les formes de violència masclista i desigualtat de gènere presents a la casa. En aquest sentit, la millora de la qualitat docent a través de la ruptura amb els patrons androcèntrics i masclistes, inherents tant en les metodologies tradicionals de transmissió de coneixements com en l'organització mateixa de l'estructura docent, conforma un eix específic d'acció dins el nostre III Pla d'igualtat (2020), en el qual s'estableix un gran ventall d'actuacions previstes amb l'objectiu de convertir la Universitat de Barcelona en una institució de referència en matèria de polítiques de transversalitat de gènere.

El present informe diagnòstic esdevé una materialització més dels objectius específics per a la consecució de l'eix 4 del III Pla d'igualtat, anomenat *Docència amb perspectiva de gènere*. Les accions concretes previstes en aquest eix inclouen, entre d'altres, la conscienciació general del PDI i el foment i visibilització del desenvolupament curricular des

de la perspectiva de gènere.¹ Per tal de facilitar-ne l'adaptació, es va difondre entre el PDI la *Guia per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els plans docents i les assignatures de la Universitat de Barcelona (2021)*,² elaborada de manera conjunta per la Comissió d'Igualtat, el Vicerectorat de Política Docent, el Vicerectorat de Política Acadèmica i Qualitat, el Vicerectorat d'Igualtat i Gènere, i la Unitat d'Igualtat. Es tracta d'una guia breu que informa amb caràcter genèric sobre alguns aspectes que es poden tenir en compte a l'hora de dissenyar plans docents des d'una aproximació inclusiva i justa pel que fa a la perspectiva de gènere. Mesos després de la publicació d'aquesta guia, hem volgut disposar d'una diagnosi de l'estat actual, pel que fa als plans docents del professorat i de l'aplicació de la perspectiva de gènere com a forma permanent d'entendre la docència en l'àmbit educatiu. La diagnosi ha de servir per dissenyar polítiques d'igualtat més efectives.

Utilitzant com a referència³ les recomanacions incloses a la *Guia*, l'octubre de 2021 es va fer una enquesta al PDI, amb l'objectiu d'obtenir una mena de radiografia general de la incorporació d'aquests o altres paràmetres de gènere *nous* en els plans docents respecte als plans anteriors. L'objectiu principal era elaborar un informe preliminar de valoració en termes quantitativs i qualitativs sobre l'estat de la qüestió de la incorporació d'aquesta perspectiva entre el personal docent de la UB. Aquest document detalla aquests ítems i proposa unes conclusions preliminars sobre l'estat de l'actuació, ateses les limitacions metodològiques de l'estudi, que es descriuen en l'exposició del marc metodològic.

Marc normatiu

El compromís d'establir polítiques i dinàmiques universitàries basades, de manera holística, en les premisses d'igualtat de gènere és emparat per múltiples estatus normatius i plans estratègics d'actuació institucionals.

¹ Vegeu les pàgines 184-191 del III Pla d'igualtat de la Universitat de Barcelona (Universitat de Barcelona, 2020).

² Vergés et al. (2021).

³ Vegeu l'apartat «Metodologia».

A escala europea, la normativa de gènere a les universitats és emparada per documents com el Tractat de la Unió Europea, la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea o programes com Horitzó 2020, l'European Research Council o l'Àrea Europea d'Investigació (AQU, 2018: 10). En tots aquests textos, s'estableix el principi de la igualtat de gènere com una necessitat fonamental i nuclear, tot promovent un àmbit científic que abordi les desigualtats entre homes i dones i l'erradiqui.

Pel que fa a l'àmbit espanyol, la normativa d'igualtat de gènere en l'àmbit educatiu és abordada per la *Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere*; la *Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva de dones i homes* (AQU, 2018: 10); la *Llei 5/2008, de 24 d'abril, de dret de les dones a erradicar la violència masclista* o la *Llei 11/2014, per a garantir els drets LGBTIQ+ i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia*.

Finalment, pel que fa a Catalunya, i d'acord amb l'últim informe presentat per la Xarxa Vives d'Universitats sobre la situació de la perspectiva de gènere en docència universitària (Rodríguez Jaume i Gil González, 2021: 8) la incorporació de la perspectiva de gènere en tots els àmbits de l'educació superior s'inclou en el capítol V de l'art. 41 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya; en la disposició addicional vuitena, sobre la perspectiva de gènere, de la *Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya*; en el *Pla estratègic de polítiques d'igualtat de gènere del Govern de la Generalitat de Catalunya 2019-2020*; en el *Decàleg per als plans d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes a les universitats de la Comissió Dona i Ciència del Consell Interuniversitari de Catalunya* (2013) i en els articles 28.1, 28.2 i 28.3 de la *Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes*.

La Universitat de Barcelona dissenya les seves polítiques de gènere d'acord amb normatives, directives i plans estratègics d'àmbit català, estatal i europeu. Així consta en el III Pla d'igualtat de la Universitat de Barcelona (2020) i en la normativa pública vigent.⁴

⁴ <https://www.ub.edu/web/ub/ca/sites/genere/normativa/normativa.html>

Marc teòric

Contextualitzant el significat d'una docència amb perspectiva de gènere

Transversalitat de gènere (*gender mainstreaming*). El *gender mainstreaming* és un concepte àmpliament utilitzat a dia d'avui, sobretot pel que fa a les propostes d'incorporació de la perspectiva de gènere en polítiques públiques. Tanmateix, la seva definició, concreció i aplicació no són fàcils. Tot i la seva ràpida difusió global des de principis del segle XXI, el seu ús ha estat objecte de polèmiques, discussions, i també de crítiques (Borries Conca, 2012: 10; Eveline i Bacchi, 2010). Tot i presentar-se avui dia com un concepte especialment dominant en les polítiques d'igualtat de gènere de l'àmbit europeu, s'ha observat que la seva aplicació ha variat, en funció de les percepcions o interpretacions que les diferents institucions tinguin en relació amb la idea —també complexa— d'igualtat de gènere o fins i tot de la pròpia noció de gènere (Borries Conca, 2012: 14; Eveline i Bacchi, 2010).

L'European Institute for Gender Equality (EIGE)⁵ en proposa una definició i fa propostes d'exemples específics: la presenta com una estratègia que ha d'encarnar, obligatòriament, la integració de la perspectiva de gènere en totes les fases de disseny i aplicació de les polítiques, incloent-hi les etapes de definició, planificació, monitoratge i avaluació, a través d'una visió que promogui la igualtat entre homes i dones i que s'enfronti a la discriminació per motius de gènere.⁶ Així, segons l'EIGE, la transversalitat de gènere és una manera de fer que les preocupacions i experiències de gènere siguin una dimensió integral del disseny i no sols un element específic en les polítiques i programes, fet que converteix la mirada de gènere en una esfera nuclear —i no aïllada— de totes les esferes polítiques, econòmiques i socials, per tal que dones i homes se'n beneficiïn per igual, de manera que la desigualtat de gènere no es reproduïxi ni perpetui.

⁵ Vegeu el web de l'European Institute for Gender Equality. Disponible a: <https://eige.europa.eu>.

⁶ Definició extreta del lloc web d'EIGE (2022). Disponible a: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>.

D'aquesta manera, entenent que l'acció de *transversalitzar* el gènere no és pas una tasca fàcil ni unidimensional o monolítica, cal establir polítiques docents que no entenguin les polítiques de gènere com un aspecte específic o aïllat, sinó com un element essencial i bàsic de qualsevol acció estratègica.

Docència amb perspectiva de gènere. En termes generals i partint de la noció anterior de transversalitat de gènere, diem que una docència amb mirada de gènere implica una transformació radical dels biaixos androcèntrics que es troben en totes les dimensions de l'activitat docent. L'atenció i presa de consciència del gènere com una variable analítica és clau per revertir aquesta situació i té un impacte directe sobre la qualitat docent. Segons l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya [AQU] (2018) podem introduir la perspectiva de gènere en totes les formes de relacionar-nos i en totes les estructures socials, perquè s'hi han assentat en jerarquies imposades que no només defineixen normes, estereotips i rols associats a la feminitat i masculinitat que produeixen formes estructurals de desigualtat (Scott, 1986; Beckwith, 2005 a AQU, 2018: 13). Totes les formes estructurals de desigualtat impacten directament sobre dones i el col·lectiu LGBTIQ+.

Sigui com sigui, la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència genera nombrosos beneficis que transcendeixen la mera necessitat de justícia per als col·lectius estructuralment menystinguts o estigmatitzats: millora la qualitat docent i la rellevància dels coneixements adquirits, les tecnologies i les innovacions; permet aprofundir en la comprensió de les necessitats de tota la població; estimula el pensament crític de l'alumnat; combat la falsa representació i les desigualtats entre homes i dones (AQU, 2018: 14-15) i, en definitiva, contribueix a materialitzar de manera efectiva els objectius de la Universitat de Barcelona: promoure una educació inclusiva, igualitària, eficient i de qualitat.

La *Guia de la Universitat de Barcelona per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els plans docents i les assignatures* (Vergés Bosch et al., 2021) anteriorment esmentada ha estat l'eix central en el disseny metodològic de l'enquesta i en les incipients conclusions d'aquest informe (vegeu l'apartat «Metodologia»). La Guia distingeix cinc epígrafs sobre les possibles actuacions. Cal tenir presents les observacions següents respecte de cadascun d'aquests apartats; alguns aclariments a tenir en compte per començar a integrar la perspectiva de gènere en l'àmbit docent:

- Continguts i temes. Els continguts de les assignatures haurien d'incloure aspectes de gènere, tant en el temari com en els objectius i descripció general.
- Metodologia i entorns d'aprenentatge. La incorporació de la perspectiva de gènere en la metodologia i entorns d'aprenentatge implica tenir consciència de l'existència del «currículum ocult»⁷ i fer-hi front des d'una pedagogia feminista (Henderson, 2015; Mena et al., 2019 citat a Xarxa Vives, 2021: 27), tot trencant amb els estereotips i rols de gènere a l'aula entre l'alumnat. La guia proposa accions com ara diversificar les metodologies docents, partint de la base de la diversitat de situacions i capacitats entre l'alumnat, o vetllar per un aprenentatge que empoderi les dones i mostri una actitud inclusiva i oberta cap a elles.
- Avaluació. Es tracta de prendre consciència, com a professorat, per no caure en biaixos a l'hora d'avaluar que afavoreixin els homes. Cal recordar que aquesta afirmació no es tradueix en la introducció de quotes ni a afavorir les noies per defecte (Bengoechea, 2014: 33), sinó a establir mecanismes d'avaluació que no resultin discriminatoris i que prestin atenció a les diversitats i múltiples capacitats, atès que no tothom té les

⁷ «Podríamos definir el currículum oculto de la siguiente manera: *Lo que se aprende en la escuela de manera no explícita y no intencional y de cuya transmisión tampoco es consciente el alumnado* (Fernández Enguita, 1990 a Santos Guerra, 2002: 3)». En relació amb la construcció dels rols de gènere, el currículum ocult és «el conjunto de normas y valores inconscientes de conducta, aprendidas en la primera infancia y perpetuadas después de la escuela a través de los contenidos y sobre todo a través de los comportamientos, actitudes, gestos y expectativas diferentes del profesorado respecto a los alumnos y a las alumnas» (Altable, 1993 a Santos Guerra, 2002: 4).

mateixes possibilitats de respondre a les formes habituals d'avaluació a les universitats, i les dones —especialment les que tenen menys recursos econòmics o han de conciliar el treball universitari amb altres treballs com el de cura o remunerat— en poden sortir malparades.

- Usos del llenguatge. La manera com parlem, tot i semblar intranscendent, té un gran pes pel que fa a la justícia de gènere. Utilitzar un [llenguatge inclusiu](#) és una mostra de respecte i inclou les persones i col·lectius estructuralment i històricament invisibilitzats per l'androcentrisme lingüístic.
- Bibliografia. Cal revisar la bibliografia dels plans docents, incorporant-hi referències d'autores actuals i d'altres èpoques, per tal de visibilitzar aportacions i treballs que han estat sempre ocults darrere dels relats androcèntrics.

Context de l'estudi

Per comprendre millor la situació de la UB en relació amb la docència amb perspectiva de gènere, cal observar prèviament el compromís de la universitat sobre aquesta qüestió. Per això, a través de la Xarxa Vives, a la qual la Universitat de Barcelona està adherida, s'ha accedit al tercer informe sobre les polítiques de gènere a les universitats: *La perspectiva de gènere en docència a les universitats de la Xarxa Vives. Situació actual i reptes futurs* (2021).

En relació amb el gènere, en els estudis de grau el percentatge d'assignatures de gènere optatives respecte a assignatures de gènere obligatòries és d'un 70 %: 10 assignatures optatives davant de 5 assignatures obligatòries. Si s'observen els estudis de grau amb assignatures de gènere, el percentatge és d'un 20,54 % i, en valors absoluts, la Universitat de Barcelona té 15 graus amb assignatures de gènere (Xarxa Vives, 2021: 18-19). Paral·lelament, els estudis de màster o postgraus amb perspectiva de gènere que ofereix la UB són:

- Màster propi o diploma de postgrau vinculat en Estudis de la Diferència Sexual. DUODA Centre de Recerca UB.
- Màster interuniversitari en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania (des del 2008). Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere.
- Diploma de postgrau en Polítiques d'Igualtat de Gènere en la Gestió Pública (2019). Facultat de Dret.
- Diploma de Postgrau en Atenció Psicològica i Acció Comunitària, Feminismes i LGTBI (2020). Facultat de Psicologia.

Si s'analitza el document exploratori de la Xarxa Vives, s'observa que les conclusions extretes a l'entorn de la comunitat de la UB respecte a la perspectiva de gènere en la docència és, si fa o no fa la mateixa: s'observa una discontinuïtat entre la promoció de la perspectiva de gènere en les matèries i l'aplicació i implementació d'aquesta pràctica (si bé aquesta discontinuïtat pot venir marcada per diferents motius, com ara la manca d'informació o de recursos, per exemple).

Metodologia

La recollida de la informació s'ha dut a terme amb una aproximació metodològica mixta, basada en metodologies qualitatives i quantitatives. Aquesta elecció s'ha basat en la necessitat no només d'agrupar i recollir informació organitzada, a gran escala, del total de graus i màsters de la universitat de Barcelona, sinó d'analitzar exhaustivament sensacions, experiències, descripcions i comentaris específics que pugui suscitar la recomanació de la perspectiva de gènere en els plans docents. D'aquesta manera, les primeres conclusions obtingudes d'aquest informe encarnen el resultat de l'anàlisi d'ambdues aproximacions metodològiques.

Per tal de recollir informació, es va elaborar i enviar per correu electrònic, a tots els caps d'estudis de les facultats, una enquesta tipus formulari de Google, basada en els cinc ítems d'aplicació de la perspectiva de gènere presents a la *Guia per a la incorporació de la*

perspectiva de gènere en els plans docents i les assignatures de la Universitat de Barcelona (vegeu la pàg. 7). L'objectiu general era poder respondre les preguntes següents:

- Quins són els estudis —grau o màster— on s'ha fet més evident l'aplicació de la perspectiva de gènere respecte a cursos anteriors? Quines són les disciplines on és més present aquesta perspectiva?
- Quines han estat les tècniques més emprades a l'hora d'incorporar aquesta perspectiva?
- Quines opinions o suggeriments suscita la integració de la mirada de gènere?

El formulari d'enquesta enviat va ser el següent:

1. <i>Nom del grau/màster</i>
2. <i>Anomeneu les assignatures de les quals sou responsable del pla docent.</i>
3. <i>Heu inclòs algun contingut nou amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior? (Sí/No)</i>
a. <i>En cas afirmatiu, quins són els continguts afegits?</i>
4. <i>Heu inclòs metodologies i entorns d'aprenentatge inclusivament amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior? (Sí/No)</i>
a. <i>En cas afirmatiu, quines són les metodologies incloses?</i>
5. <i>Heu fet alguna acció per revisar que la forma d'avaluar que consta en el pla docent resulti inclusiva des de la perspectiva de gènere? (Sí/No)</i>
a. <i>En cas afirmatiu, quines són aquestes accions?</i>
6. <i>Heu revisat que el llenguatge utilitzat en tot el pla docent no sigui sexista? (Sí/No)</i>
a. <i>En cas afirmatiu, comenteu quines facilitats/dificultats heu tingut i què creieu que fa falta de cara a la integració del llenguatge inclusiu dins els plans docents</i>
7. <i>Pel que fa a les referències i bibliografia, heu pogut realitzar canvis per incloure autores dones i fer-les visibles? (Sí/No)</i>
a. <i>En cas afirmatiu, descriuiu quines accions/canvis heu pogut realitzar.</i>
8. <i>Heu inclòs alguna qüestió de gènere diferent a les anteriors?</i>

9. Finalment, us demanem que ens feu constar la vostra opinió i suggeriments de cara a la propera revisió de la Guia i els recursos que us podem proporcionar.

Com es pot observar, la part que recull l'**aproximació quantitativa** consta de l'elaboració de preguntes amb resposta binària (Sí/No). Mitjançant aquest mètode, vam poder obtenir una vista general de l'aplicació dels elements disponibles a la Guia en els plans docents per assignatures/graus/màsters. Tanmateix, ara no presentarem en aquest informe les deduccions extretes, tenint en compte la diversitat de dimensions i personal de cada facultat en relació amb el volum de respostes obtingudes (vegeu l'apartat «Limitacions metodològiques»). Aquest informe és el primer esborrany d'un procés on presentarem les primeres dades obtingudes i els primers aspectes a treballar.

La recollida de **dades qualitatives** es reflecteix a l'enquesta amb preguntes d'escriptura oberta. D'aquesta recollida de dades no en mostrarem els resultats, per tal de protegir l'anonimat de les persones enquestades. Tanmateix, l'anàlisi de les respostes obtingudes permet classificar-les en les tipologies següents:

a) Persones que tenen una percepció positiva de la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència i ja l'apliquen o l'han començada a aplicar arran de tenir coneixement de la Guia (167 respostes). Algunes de les respostes d'aquest grup fins i tot referencien bones pràctiques de la Guia o d'altres de noves (91 respostes).

b) Persones que admeten que no apliquen les recomanacions de la Guia perquè no saben o no poden fer-ho (1 resposta). Un subtipus de respostes evidencia el desconeixement de què significa *transversalitzar* el gènere (28 respostes) o la confusió amb algunes mesures discretes però insuficients com ara l'ús del llenguatge no sexista (354 respostes, tot i que s'esmenta en totes les preguntes del qüestionari).

c) Persones que manifesten el seu desacord amb la Guia i presenten una esmena a la totalitat a la transversalització de gènere en la docència en qualsevol de les seves dimensions i formes (15 respostes).

Per altra banda, un cop feta la recollida de dades, a les comissions d'igualtat de cada centre es va dur a terme una altra petita enquesta de seguiment, de caire qualitatiu, tenint en compte l'evident manca de respostes d'algunes disciplines, per tal de valorar els mètodes de distribució i accés al formulari de l'enquesta i prevenir futurs errors:

• <i>Quins canals de difusió vas fer servir per enviar l'enquesta?</i>
• <i>Pots descriure breument les teves impressions sobre la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència abans de l'enquesta?</i>
• <i>Pots descriure breument les teves impressions sobre l'efectivitat de l'acció en el teu centre i el grau de comprensió de la guia per als plans docents que es va distribuir?</i>

No obstant això, només dues comissions van respondre l'enquesta: la Comissió d'Igualtat de Química i la dels Serveis Científics i Tecnològics. Els Serveis Científics i Tecnològics no fan docència, per tant, les seves respostes no poden ser integrades en l'avaluació qualitativa final. Pel que fa a les comissions que han fet alguna difusió de la guia, sabem que ha estat diferent a cada centre: alguns centres la distribuïen només entre les persones membres de la Comissió d'Igualtat; d'altres van comptar amb el reforç del deganat o del vicedeganat d'ordenació acadèmica; d'altres van incloure en la difusió els enllaços a les píndoles de la Unitat d'Igualtat o a altres recursos similars.

Població i mostra

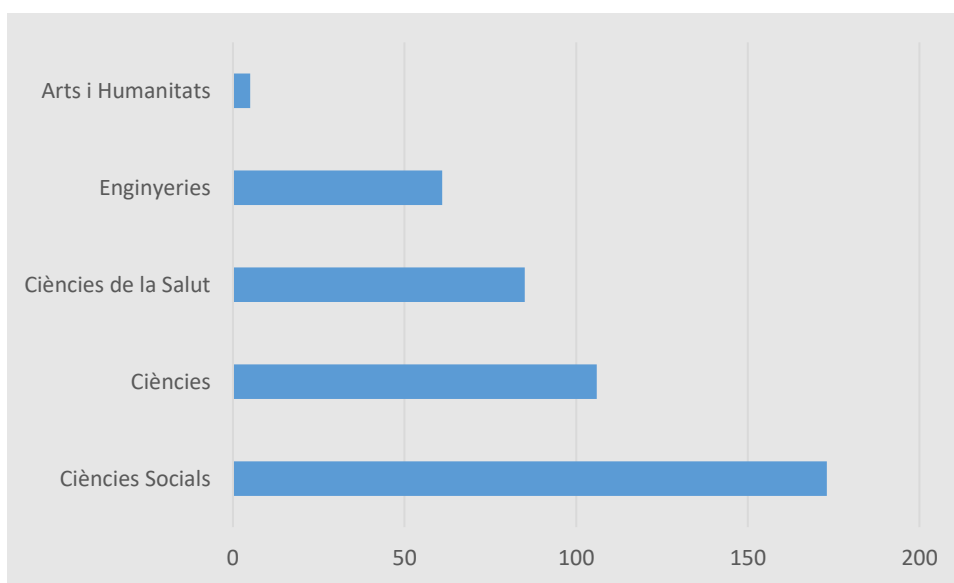
L'enquesta estava destinada a la totalitat del PDI de la UB, per tant, el nombre òptim de persones enquestades havia de ser de 5.963.⁸ Finalment, la participació final de l'enquesta va formalitzar una mostra de 411 persones. Tanmateix, la vàlida ha estat de 405. El motiu pel qual s'han descartat 6 respostes ha estat la manca d'identificació de la persona que ha

⁸ La Universitat de Barcelona en xifres (2021). Disponible a: http://www.ub.edu/gtr/css_img/pictures/ubxifres_ca21.jpg.

emplenat el formulari, cosa que n' impossibilita la classificació i seguiment. Es discuteix el motiu d'aquesta limitació de respostes a l'apartat «Limitacions metodològiques».

Així, la distribució de participació, per àrees de coneixement, ha estat la següent de la més alta a la més baixa: Ciències Socials i Jurídiques, 175 respostes; Ciències, 106 respostes; Ciències de la Salut, 85 respostes; Enginyeries, 61 respostes; i Arts i Humanitats, 5 respostes (vegeu el gràfic 1).

Gràfic 1. Respostes obtingudes per àrees de coneixement en valors absoluts.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari

Nota: El percentatge està fet sobre els 73 graus de la Universitat de Barcelona.

Per graus, el professorat que més va participar-hi va ser: Química (44), Psicologia (23), Física (19), Enginyeria Química (18), Filosofia (17), Administració i Direcció d'Empreses (16), Enginyeria Biomèdica (16) i Medicina (15).

A continuació s'exposa, per graus, el nombre de docents que han respost l'enquesta. Per exemple, s'observa que a Filosofia, han respost l'enquesta 17 persones i a ADE, 16. Per al còmput final de participació per àrees de coneixement, s'ha tingut en compte únicament el

grau en qüestió i no la quantitat de docents pertanyents a cada grau que han respost. Per exemple, en el cas de les Ciències Socials i Jurídiques, hi han participat un total de 15 graus.

Ciències Socials i Jurídiques: 15 graus dels 73 que ofereix la UB.

Filosofia	ADE	Mestre d'Educació Infantil	Mestre d'Educació Primària	Economia	Dret	Sociologia
17	16	15	15	13	12	11

GAP	Ciències Polítiques	Educació Social	Estadística	Pedagogia	Treball Social	Criminologia
8	7	6	4	4	2	1

Relacions Laborals
3

Ciències de la Salut: 6 graus dels 73 que ofereix la UB.

Psicologia	Medicina	Infermeria	Odontologia	Ciències de l'activitat física i de l'esport	Podologia
23	15	13	5	2	1

Ciències: 10 graus dels 73 que ofereix la UB.

Química	Física	Biologia	Bioquímica	Biotecnologia	Ciències Ambientals	Biomedicina	Matemàtiques
44	19	3	2	2	1	1	1

Ciències Biomèdiques	Bioinformàtica
1	1

Enginyeries: 5 graus dels 73 que ofereix la UB.

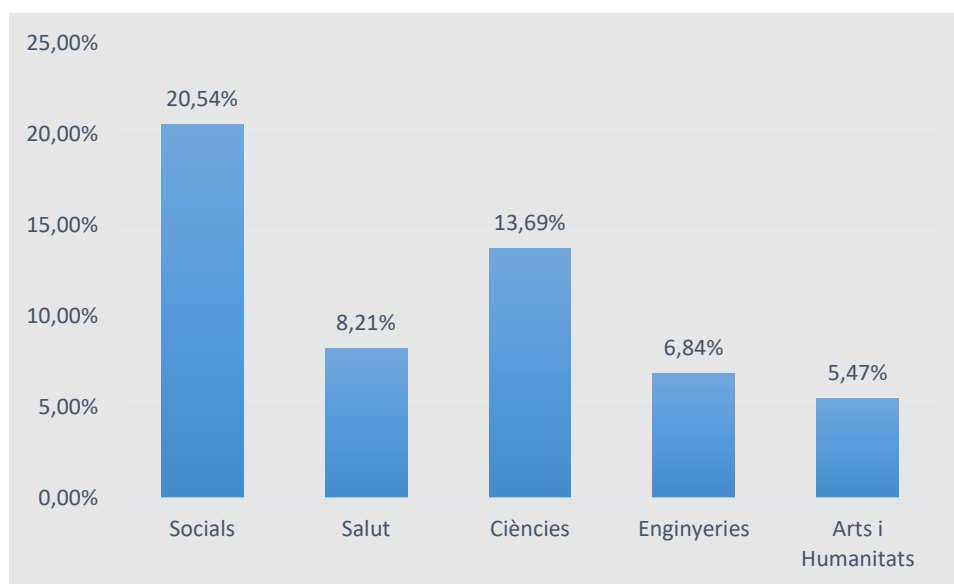
Enginyeria Química	Enginyeria Biomèdica	Enginyeria Electrònica de Telecomunicació	Enginyeria de Materials	Enginyeria Informàtica
18	16	10	7	2

Arts i Humanitats: 4 graus dels 73 que ofereix la UB.

Lingüística	Comunicació i Indústries Culturals	Filologia Hispànica	Estudis Anglesos
1	1	2	1

Tenint tot això en compte, el percentatge de graus que han participat en l'enquesta és el següent:

Gràfic 1.1. Percentatges de participació per graus

Nota: El percentatge està fet sobre els 73 graus de la Universitat de Barcelona.

Quant a la quantitat de **màsters** que han participat en l'enquesta, s'ha seguit el mateix procediment que per als graus. No obstant això, cal recalcar que la participació ha estat inferior que en els graus. Els màsters amb més participació han estat els següents: Gestió i Desenvolupament de Persones i Equips en les Organitzacions (8), Psicologia General Sanitària (6), Mediació en Conflictos (6), Química de Materials Aplicada (8).

Ciències Socials i Jurídiques: 23 màsters dels 169 que ofereix la UB.

Mediació en Conflictos	Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat	Economia	Intervencions Socials i Educatives	Investigació i Canvi Educatiu
6	4	4	2	2

Ciències Actuarials i Financeres	Pensament Contemporani i Tradició Clàssica	Ciutadania i Drets Humans: Ètica i Política	Estudis Jurídics Avançats	Transformacions Socials i Innovació
2	2	2	2	2

Filosofia Analítica	Ensenyament i Aprenentatge en Entorns Virtuals	Criminologia, Política Criminal i Sociologia Juridicopenal	Institucions i Economia Política	Direcció d'Empreses de l'Esport
2	1	1	1	1

Lògica Pura i Aplicada	Ciència Cognitiva i Llenguatge	Educació Interdisciplinària de les Arts	Economia Laboral	Recerca en Empresa	Comptabilitat i Fiscalitat
1	1	1	1	1	1

Ciències de la Salut: 9 màsters dels 169 que ofereix la UB.

Gestió i Desenvolupament de Persones i Equips en les Organitzacions	Psicologia General Sanitària	Lideratge i Gestió dels Serveis d'Infermeria	Recerca en Conducta i Cognició	Psicogerontologia	Psicologia de l'Educació
8	6	2	4	1	1

Activitat Física i Esport	Podologia	Gestió i Direcció de Persones
1	1	1

Ciències: 14 màsters dels 169 que ofereix la UB.

Física dels Sistemes Complexos i Biofísica	Ciència i Tecnologia Quàntiques	Nanociència i Nanotecnologia	Recursos Naturals i Riscos Geològics	Química de Materials Aplicada
2	1	1	1	8
Química Analítica	Astrofísica, Física de Partícules i Cosmologia	Energies Renovables i Sostenibilitat Energètica	Química Orgànica	Ecologia, Gestió i Restauració del Medi Natural
4	4	4	3	2
Immunologia Avançada	Modelització Computacional Atomística i Multiescala en Física, Química i Bioquímica		Innovació i Emprenedoria en Enginyeria Biomèdica	
1	1		1	

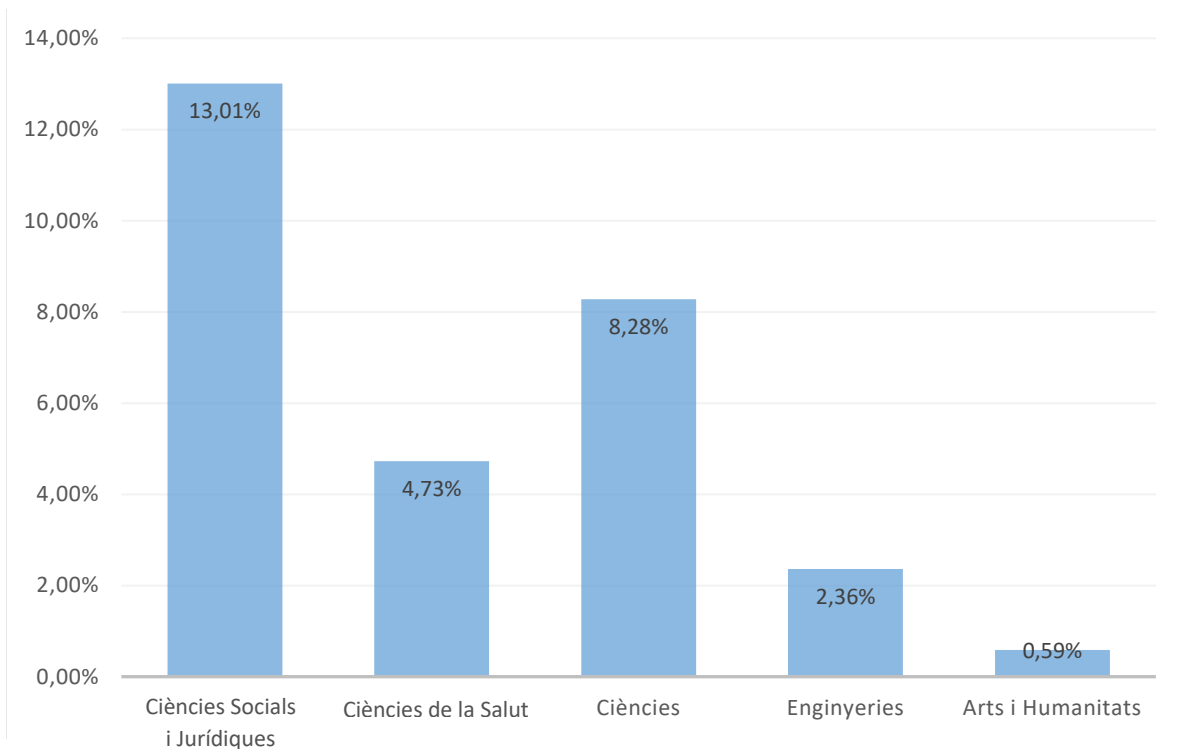
Enginyeries: 4 màsters dels 169 que ofereix la UB.

Enginyeria Biomèdica	Enginyeria Química	Innovació i Emprenedoria en Enginyeria Biomèdica	Enginyeria Ambiental
1	5	1	2

Arts i Humanitats: 1 màster dels 169 que ofereix la UB.

Cultures i Llengües de l'Antiguitat
1

Gràfic 1.2. Percentatges de participació per màsters

Nota: El percentatge està fet sobre els 169 màsters universitaris de la Universitat de Barcelona.

Procediment d'organització de dades obtingudes

Una vegada finalitzat el termini de resposta de l'enquesta es va fer una lectura de les respostes de cadascuna de les preguntes, per tal de poder extreure una primera impressió genèrica del formulari.

Arran d'aquesta primera observació, es van detectar respostes variades, així com d'altres de repetides, per la qual cosa es va optar per elaborar una classificació per eixos segons el tipus de respostes. Com que sortien de manera reiterada respostes que tenien en comú la temàtica (per exemple, «ampliació de bibliografia», «ampliació de temàtiques amb perspectiva de gènere»), es van crear diferents apartats per anar-hi classificant les 405 respostes. Al mateix temps, també es van crear caselles per a les respostes ambigües que no demostraven caràcter de canvi o resultaven confuses donada la seva abstracció. De la mateixa manera, es va crear una casella per a les respostes de negació.

Pla de tabulació i anàlisi

Vam decidir establir tipologies de resposta per facilitar l'anàlisi. El pla de tabulació i anàlisi ha estat el següent:

Per preguntes. Dins de cada pregunta formulada, es van dur a terme eixos de classificació d'acord amb la mena de preguntes rebudes. Per exemple, per al segon eix a analitzar («Incorporació de metodologies i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere»), primerament, es van analitzar les respostes obtingudes. De les afirmatives, es va estudiar quines eren les formes a través de les quals s'havia dut a terme un pla docent inclusiu. Llavors, es van classificar les idees per patrons repetits. Més concretament, aquests patrons es van classificar segons: la manifestació de realització de canvis però sense especificar quins; la inclusió d'una frase indicant que la perspectiva de gènere es tindria en compte o que havia estat inclosa als plans docents sense correspondència explícita amb cap altre ítem d'aquests; l'ampliació bibliogràfica com a forma metodològica que respon a la inclusió de la perspectiva de gènere i l'abolició a l'ús de llenguatge no sexista a les aules com l'eina més ferma i bàsica per introduir la perspectiva de gènere en la docència.

Per estudis (graus /màster) i àrees de coneixement. Mitjançant la classificació, es va obtenir un còmput del nombre d'estudis que havien emprat una tècnica o una altra, un mètode o un altre. Així, mitjançant l'ús d'un gràfic i de forma més visual, es van extreure els valors nets dels graus i màsters que havien dut a terme una forma d'inclusió de la perspectiva de gènere o una altra. Després d'identificar quins estudis eren, es va observar a quines àrees de coneixement pertanyien per extreure dades més genèriques sobre la freqüència per àrees. Paral·lelament, també es van extreure els valors en percentatge calculats sobre el total de la resposta en qüestió; això és, les respostes afirmatives aconseguides en la pregunta analitzada i no sobre el còmput total de l'enquesta de manera genèrica.

Cal recordar que, atesos els possibles biaixos que presenta el formulari, l'anàlisi de les dades també pot estar esbiaixada.

Limitacions metodològiques

1. En la participació de la mostra

Si bé el conjunt de PDI de la Universitat de Barcelona recull 5.963 persones, el nombre de respostes finals va acabar sent de 405. Per tant, la participació total va ser d'un 6,79 %, una xifra extremadament baixa que no ens permet extreure dades objectives. En aquest sentit, pot constatar-se que tant la mostra com l'anàlisi final de les dades, presenten elements esbiaixats de la recerca que s'hauran de corregir en els propers passos.

Més concretament, els resultats presenten mancances –entre d'altres– pels motius següents:

- La no obligatorietat per respondre el formulari per part del professorat de la Universitat de Barcelona.
- La distribució del formulari mitjançant vies no oficials i per correu electrònic. Aquest fet no ens permet diagnosticar ràpidament els motius pels quals el professorat no ha respost l'enquesta, si bé pot tenir relació amb factors múltiples que incloguin, fins i tot, que no els hagi arribat o que no l'hagin vist.
- La desinformació del perfil del professorat que ha emplenat el formulari.

2. En el format de l'enquesta

En diverses ocasions, una persona que ha contestat una única vegada les preguntes, ho feia com a responsable de dos estudis –per exemple, docent a Mestre d'Educació Infantil i Mestre d'Educació Primària. Això suposa que, amb una resposta, s'obtenen dues idees o informació que a l'hora de classificar-les desquadrarà el còmput entre les respostes afirmatives obtingudes i les que mostren les respostes afirmatives classificades segons la mena de pregunta –per exemple, «ampliació de bibliografia», «participació equitativa a l'aula», entre d'altres. De manera similar, també s'han obtingut respostes repetides de docents que exerceixen com a professorat en més d'un estudi (grau o màster): en aquest cas, en algunes ocasions, per a qui té docència en més d'una mena d'estudi –grau o màster–

, les respostes són iguals i generen repetició en les classificacions com a conseqüència de ser docent, per exemple, a Pedagogia i Educació Social i no com a conseqüència d'un error a l'hora de redactar l'informe.

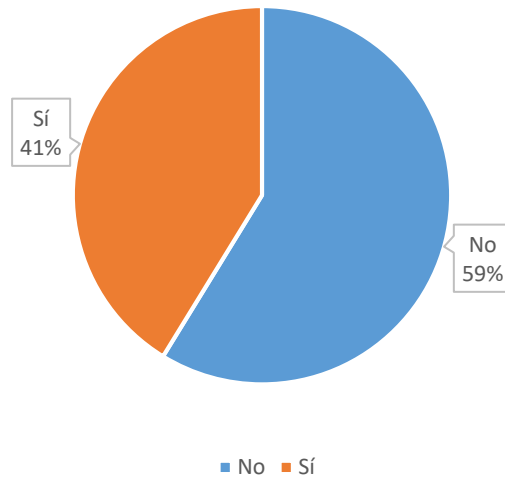
Respostes basades en binarismes (afirmatiu i negatiu): una resposta negativa que indiqui que no s'han fet canvis enguany, pot donar a entendre que l'assignatura no té perspectiva de gènere perquè respon a un any concret i no al global de l'assignatura.

Anàlisi i presentació de dades

Eix 1. Incorporació de contingut nou amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior

De les 405 respostes obtingudes, 167 han contestat "sí" a la **primera pregunta** del qüestionari: «Heu inclòs algun contingut nou amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior?». La resta, 238 respostes, correspon als qui no han incorporat contingut nou amb perspectiva de gènere respecte al curs anterior. En la majoria de casos, la resposta negativa respon a una pràctica revisada que es va dur a terme el curs anterior i que, per tant, ja estava incorporada i no ha estat necessari per a aquest curs.

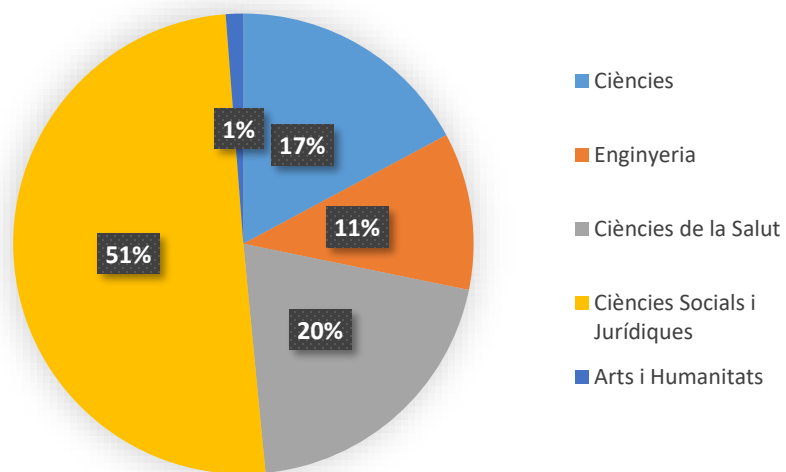
Gràfic 2. Respostes obtingudes sense distinció d'àrees de coneixement

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Centrant-nos en les respostes afirmatives que han incorporat canvis en els plans docents, per àrees de coneixement, trobem la situació següent:

Gràfic 3. Canvis en els plans docents per àrees de coneixement

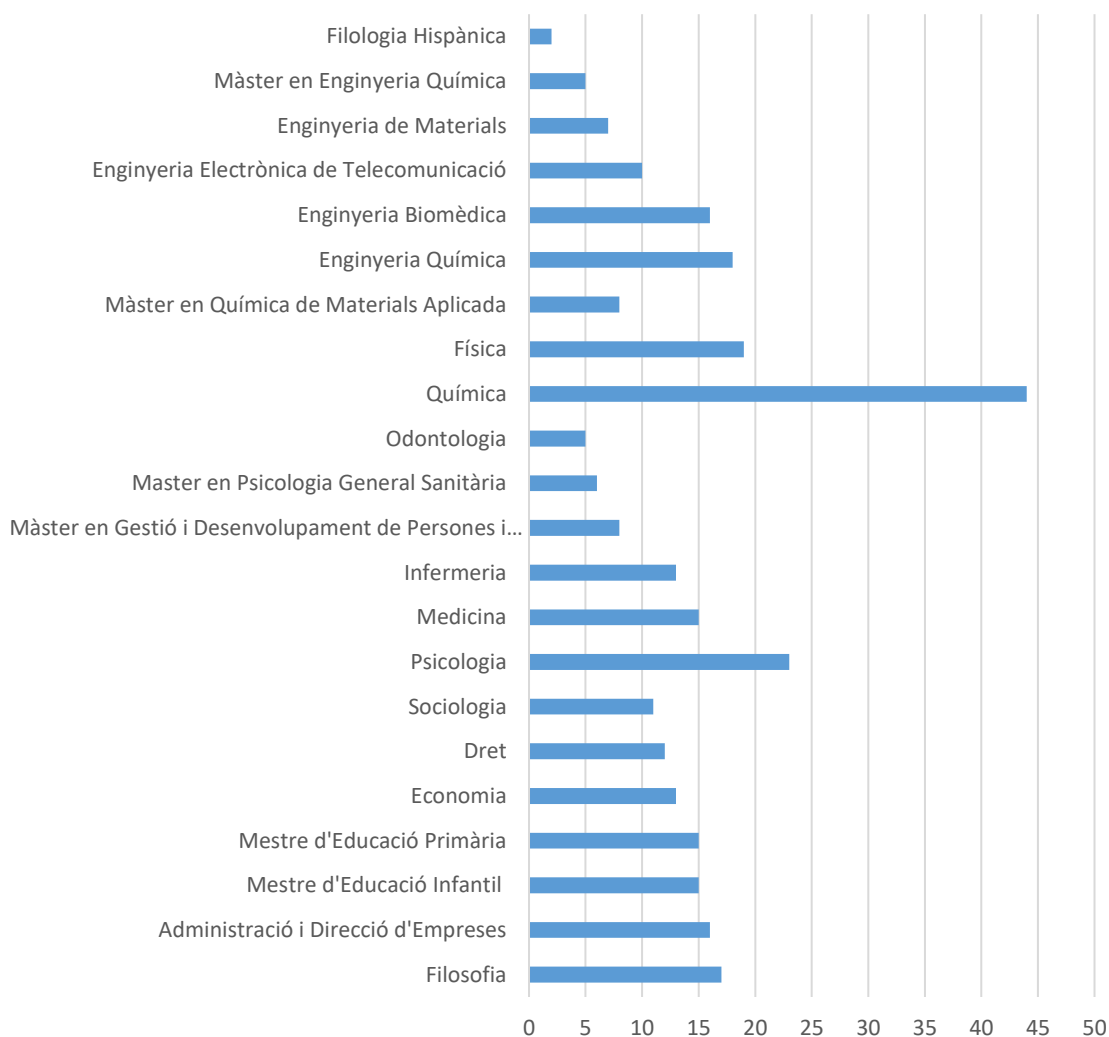

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Tal com pot observar-se, l'àrea que ha introduït més canvis és Ciències Socials i Jurídiques amb un 51 %, Ciències de la Salut amb un 20 %, Ciències amb un 17 %, Enginyeria amb un 11 % i Arts i Humanitats amb un 1 %.

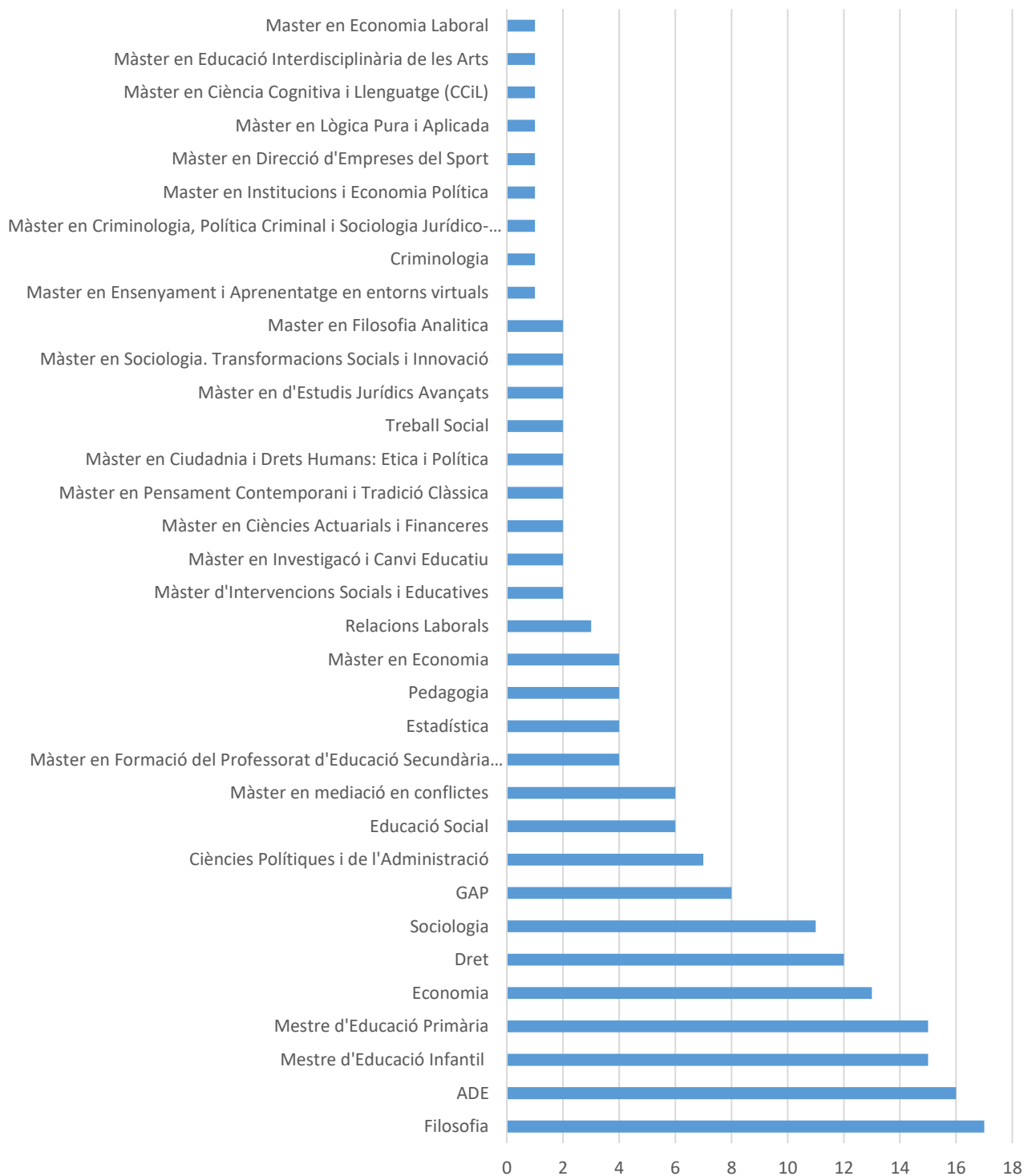
A continuació es mostren diferents gràfics, per poder observar els estudis que més destaquen, en general, i per a cadascuna de les àrees de coneixement, en particular.

Gràfic 4. Principals estudis que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

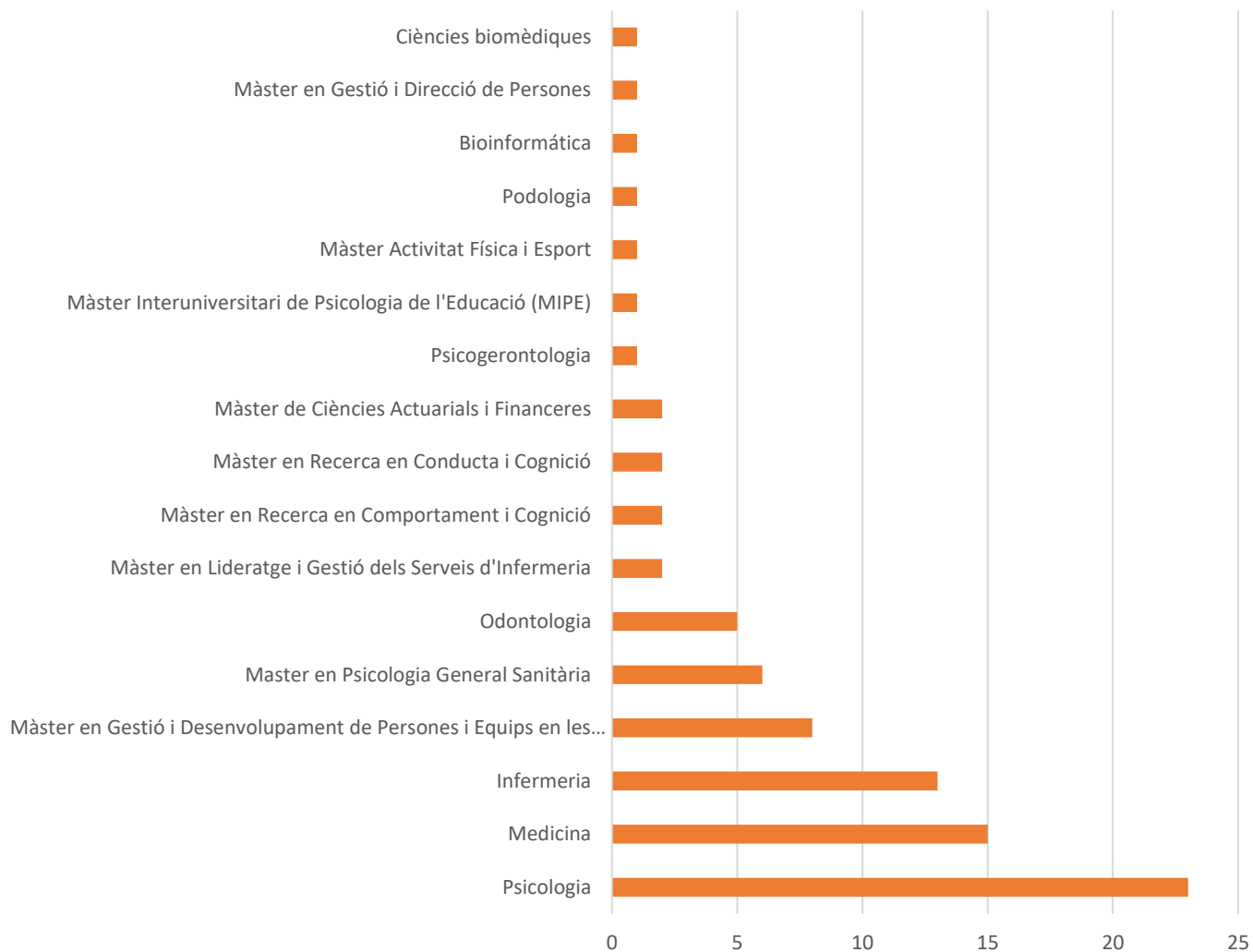
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Gràfic 4.1. Estudis de l'àrea de Ciències Socials i Jurídiques que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

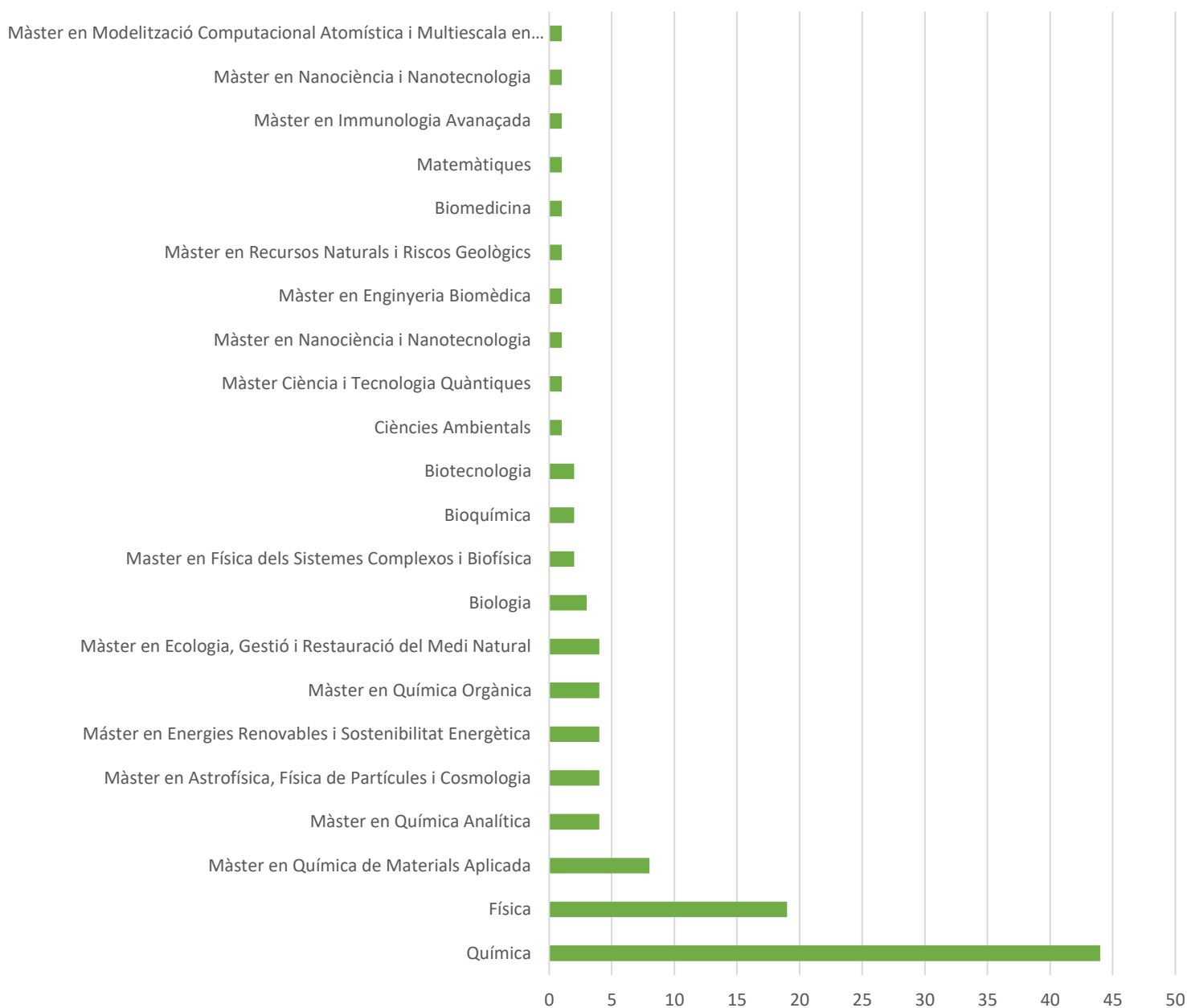
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Gràfic 4.2. Estudis de l'àrea de Ciències de la Salut que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

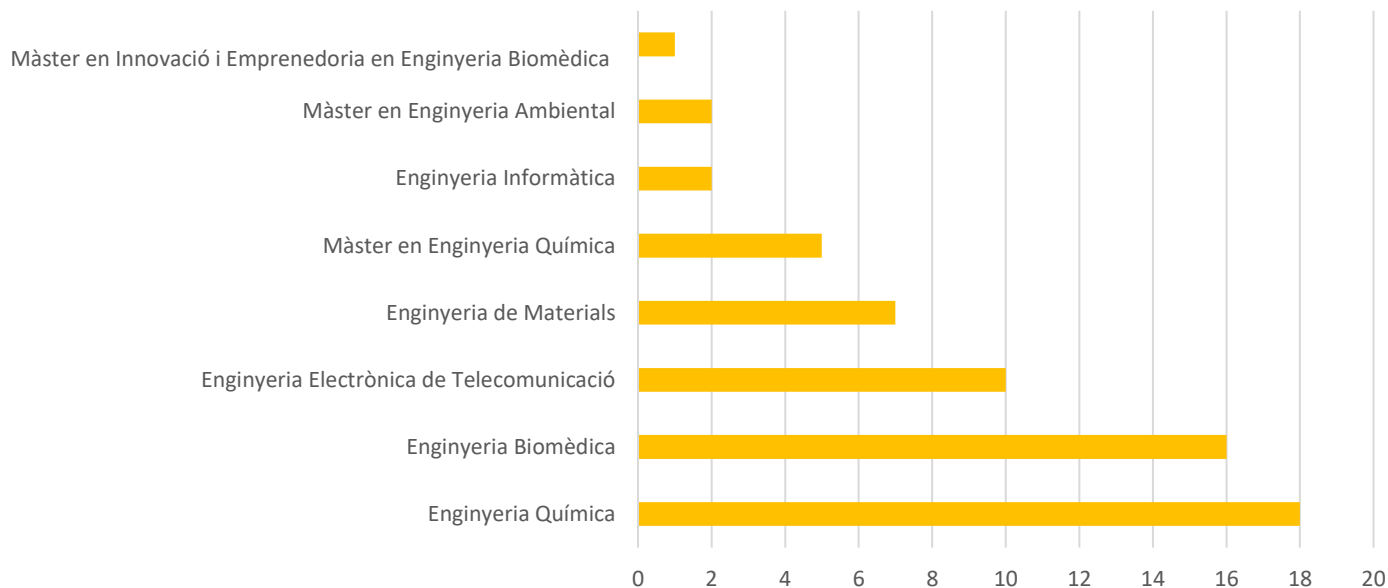
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Gràfic 4.3. Estudis de l'àrea de Ciències que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

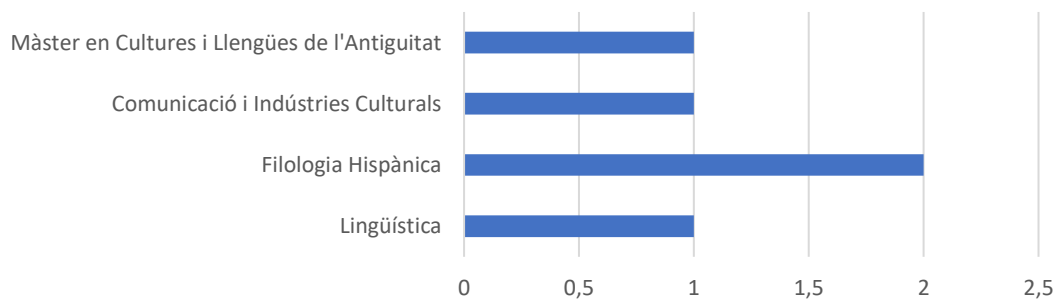
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Gràfic 4.4. Estudis de l'àrea d'Enginyeries que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Gràfic 4.5. Estudis de l'àrea d'Arts i Humanitats que, a la primera pregunta del qüestionari, indiquen haver fet incorporacions de contingut nou amb perspectiva de gènere

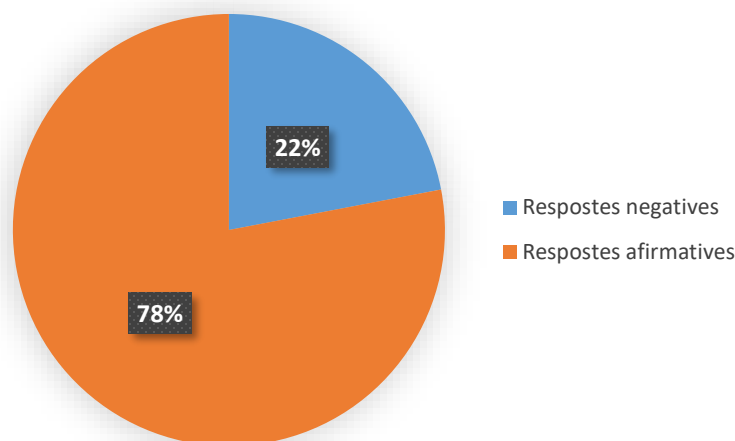

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Eix 2. Incorporació de metodologies i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior

Pel que fa a la **segona pregunta**, «Heu inclòs metodologies i entorns d'aprenentatge inclusivament amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior?», les respostes obtingudes han estat les següents: 91 d'afirmatives davant de 314 de negatives. S'ha de recordar, però, que els motius pels quals no s'han incorporat canvis poden ser diversos; per exemple, que s'havien fet amb anterioritat al curs acadèmic a què es referia l'enquesta, la negativa del professorat, l'absència de coneixements de com aplicar-ho o la no resposta a la pregunta.

Gràfic 5. Percentatge de respostes afirmatives i negatives respecte a la incorporació de metodologies i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere respecte del curs anterior

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

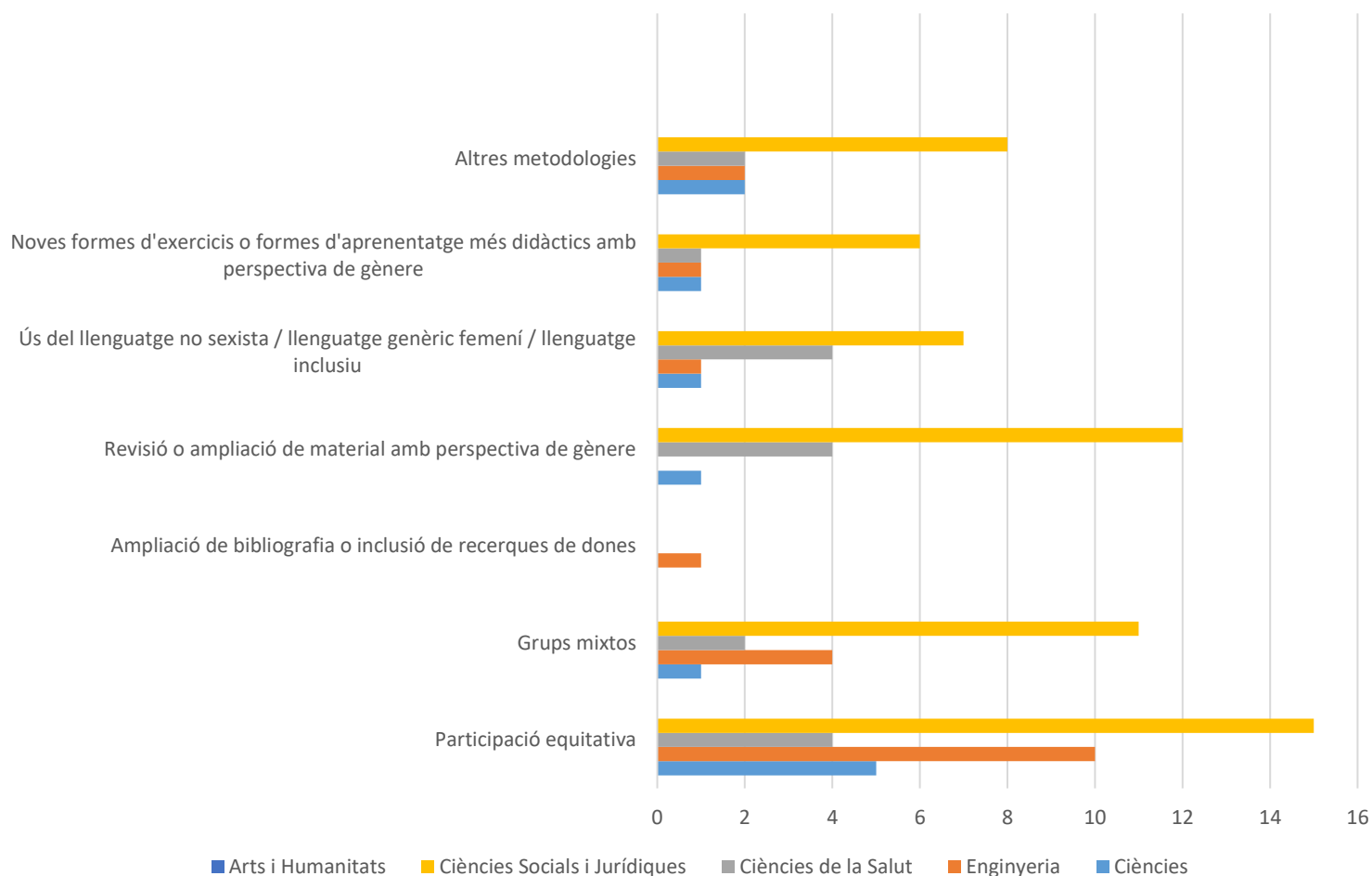
D'aquesta manera, les dinàmiques de metodologies i entorns d'aprenentatge s'han classificat de diferents formes, segons la mena de respostes que ha ofert el professorat.

En aquest sentit, s'han fet les distincions següents:

1. *Participació equitativa*: cerca d'una participació igualitària entre l'alumnat, de manera que no hi hagi una figura masculina destacable o que la participació amb caràcter masculí no cohibeixi la de la resta de l'alumnat; normalment, alumnes dones.

2. *Grups mixtos*: elaboració de grups mixtos on no es fa una distribució prèvia de tasques per evitar biaixos de gènere.
3. *Ampliació de bibliografia o inclusió de recerques de dones*.
4. *Revisió o ampliació de material amb perspectiva de gènere*.
5. *Ús del llenguatge no sexista / llenguatge genèric femení / llenguatge inclusiu*.
6. *Noves formes d'exercicis o formes d'aprenentatge més didàctics amb perspectiva de gènere*: dinàmiques on es duguin a terme casos pràctics amb perspectiva de gènere, exemples o estudis en clau de gènere.
7. *Altres metodologies*: aquells que busquen empoderar el lideratge femení, han incorporat imatges en les eines d'estudi, han evitat exemples que reforcen estereotips de gènere, entre d'altres.

Gràfic 6. Classificació del tipus de metodologia i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere incorporats en els cursos, per àrees de coneixement

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Analitzant les dades, es poden extreure dues conclusions, principalment:

- L'àrea de Ciències Socials i Jurídiques és la que més destaca quant als canvis fets, respecte de les altres àrees. En aquest sentit, la que no ha incorporat cap canvi és Arts i Humanitats seguida de l'àrea de Ciències.

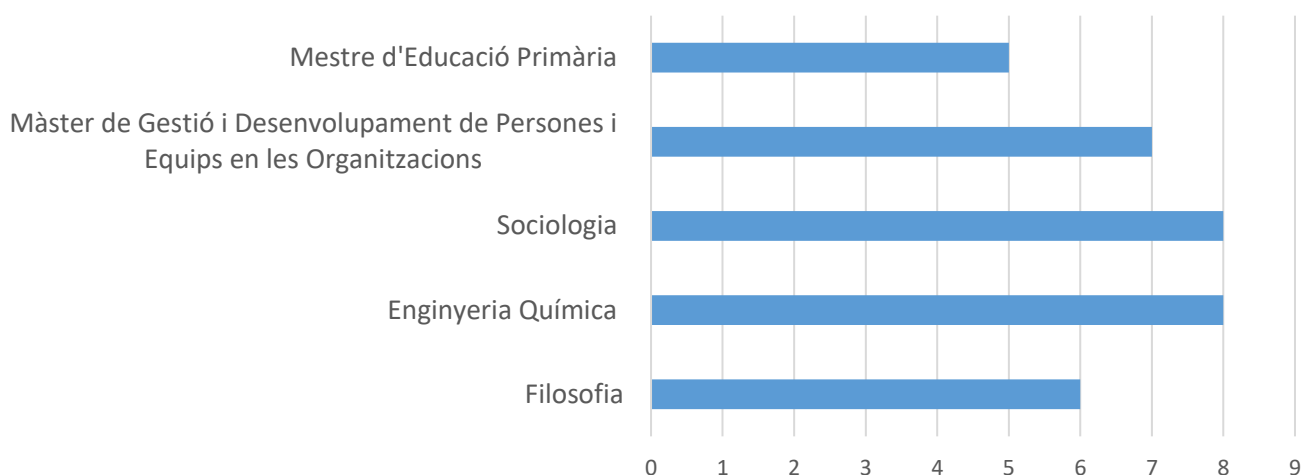
Enfront d'aquesta postura, com que es tracta d'una enquesta de caràcter voluntari i focalitzada només en el curs actual, podria pensar-se que la resposta ha estat

negativa a conseqüència d'un canvi en la metodologia amb perspectiva de gènere ja incorporada el curs passat.

- La forma d'implementació d'una metodologia o una altra forma amb perspectiva de gènere en el curs, ha estat la revisió o ampliació del material, seguit de la cerca d'una participació equitativa entre l'alumnat, així com la promoció de grups mixtos a l'hora de dur a terme les activitats dels graus o màsters.

Observant les dades amb més profunditat, això és, per graus, trobem la situació següent: dins dels graus que han obtingut més puntuació a l'hora de fer canvis en la metodologia, trobem Enginyeria Química juntament amb Sociologia amb 8 punts; això és, 8 respostes afirmatives sobre l'aplicació de metodologies amb perspectives de gènere. Seguit del màster en Gestió i Desenvolupament de Persones i Equips en les Organitzacions (7) i els graus en Filosofia (6) i Mestre d'Educació Primària (5).

Gràfic 7. Valors absoluts dels estudis que afirmen haver incorporat metodologies i entorns d'aprenentatge amb perspectiva de gènere

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Eix 3. Revisió d'avaluació inclusiva des de la perspectiva de gènere

Per observar quins han estat els canvis efectuats a l'hora de revisar la forma d'avaluació i que aquesta sigui inclusiva des de la perspectiva de gènere, es va preguntar el següent (**tercera pregunta**): «Heu fet alguna acció per revisar que la forma d'avaluar que consta en el pla docent resulti inclusiva des de la perspectiva de gènere?» i «En cas afirmatiu, quines són aquestes accions?». Respecte a les respostes afirmatives, trobem una quantitat similar a la de l'apartat anterior: 95 d'afirmatives, enfront de 310 negatives (i es remarquen, novament, els motius pels quals poden haver-se donat tantes respostes negatives).

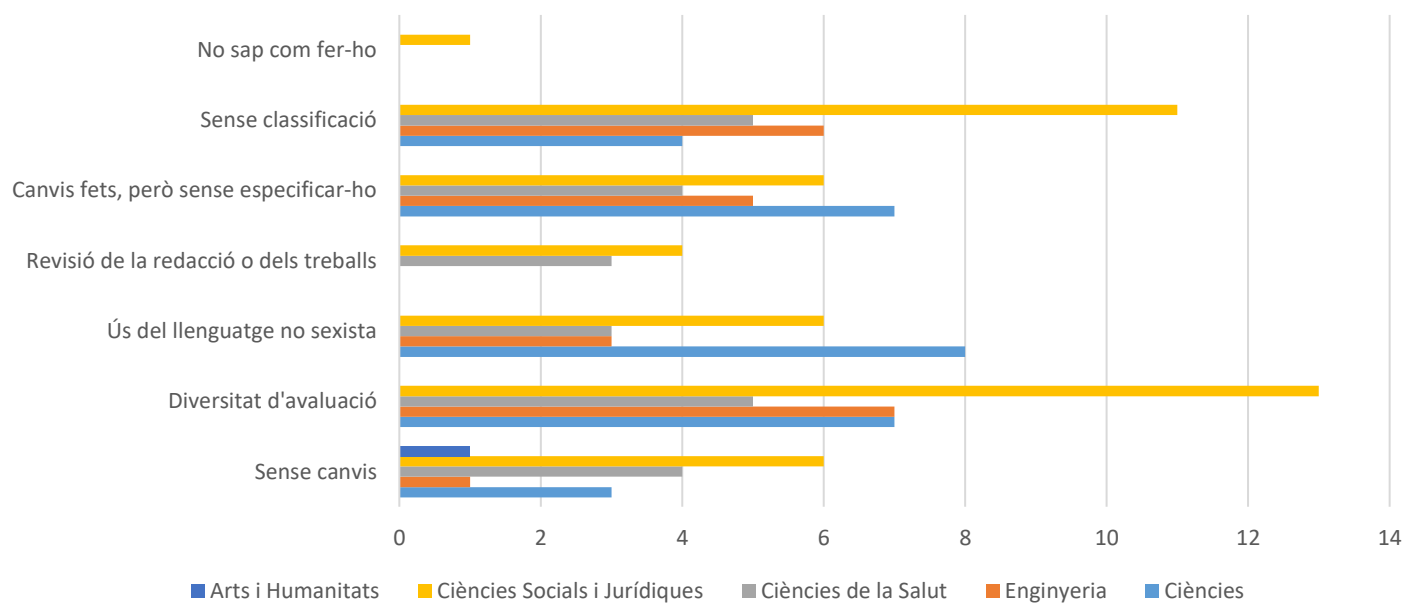
D'una banda, s'han classificat les respostes negatives. En aquesta mateixa classificació s'han incorporat les respostes tant dels qui no han dut a terme canvis perquè no ho han considerat necessari, com dels qui han revisat el pla docent i tampoc hi han fet cap canvi.

Quant a les respostes afirmatives, s'han classificat de la manera següent:

1. *Diversitat d'avaluació*: es recullen les diferents propostes o maneres d'avaluar per part del professorat, com ara, avaluacions individuals i col·lectives, diferents tipus d'exàmens (test, desenvolupament), autoavaluacions de l'alumnat, entre d'altres.
2. *Ús del llenguatge no sexista / llenguatge genèric femení / llenguatge inclusiu*.
3. *Revisió de la redacció o dels treballs*: es valora de manera positiva per part del professorat que la redacció o bé l'activitat a avaluar s'abordi des de la perspectiva de gènere.
4. *Malgrat que es declara haver incorporat la perspectiva de gènere, no s'especifica com*: dins d'aquesta casella s'incorporen les respostes que indiquen, de manera afirmativa, que s'han fet canvis però que no s'especifiquen.
5. *Sense classificació*: dins d'aquest últim eix, s'han incorporat les respostes que poden resultar confuses a l'hora de classificar-les, perquè l'afirmació o la negació s'indica de forma poc clara.

Seguint la mateixa dinàmica, les respostes obtingudes per àrees de coneixement, són les següents:

Gràfic 8. Classificació del tipus d'avaluació i que aquesta sigui inclusiva des de la perspectiva de gènere, per àrees de coneixement

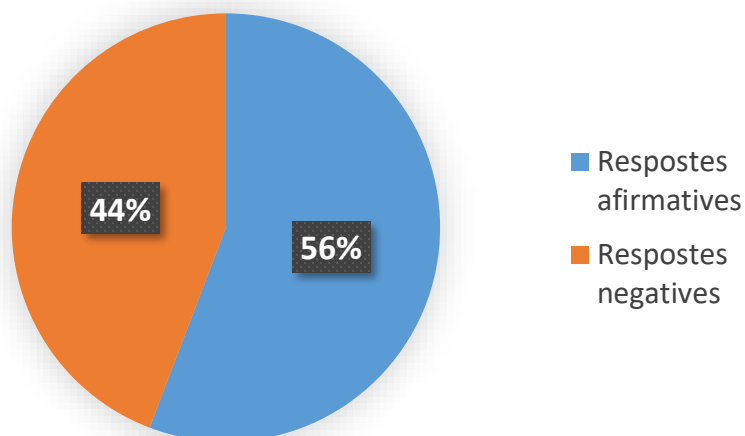

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Eix 4. Realització de canvis bibliogràfics i de referències

El recompte d'estudis que diuen haver dut a terme canvis en les referències bibliogràfiques per fer-la més inclusiva (**quarta pregunta**) és el següent: un total de 226 respostes afirmatives enfront de 179 respostes negatives.

Gràfic 9. Percentatge de respostes afirmatives i negatives sense distinció d'àrees de coneixement que diuen haver fet canvis bibliogràfics i de referències

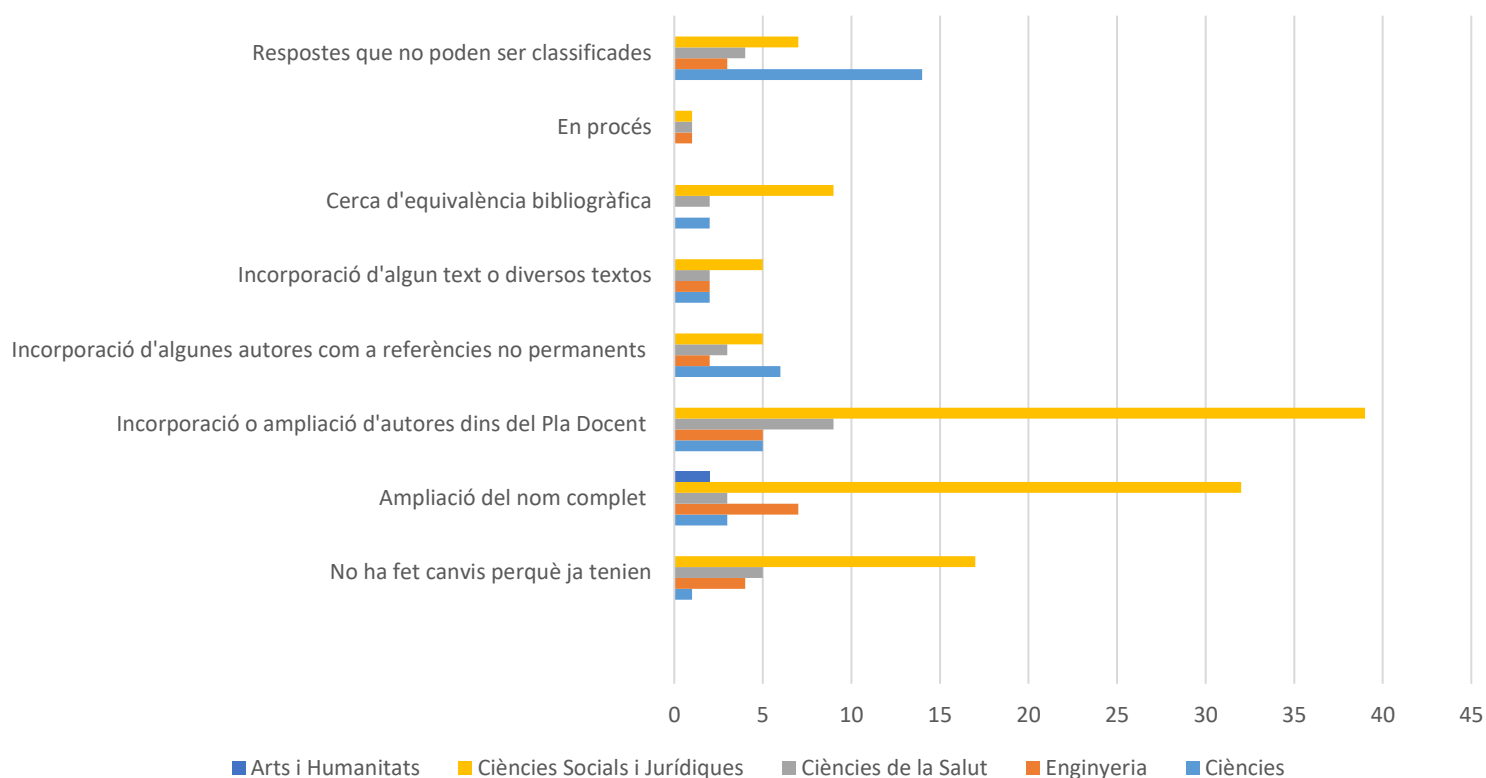
Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Per observar quins han estat els canvis en relació amb les referències bibliogràfiques o simplement referències, s'ha establert la classificació següent:

1. Aquells que *no han fet canvis perquè ja els havien fet prèviament* (per exemple, el curs anterior).
2. *Ampliació del nom complet de l'autoria* deixant de banda les inicials.
3. *Incorporació o ampliació d'autores dins del pla docent* per treballar a classe.
4. *Incorporació d'algunes autores com a referències no permanents* o d'exemples per treballar a classe, sense fer-ho constar en el pla docent.
5. *Incorporació d'algun text o diversos textos*, fragments per treballar que abordin la perspectiva de gènere o siguin d'alguna autora concreta.
6. *Cerca d'equivalència bibliogràfica*: aquest epígraf s'ha creat com a conseqüència de les respostes reiterades de professorat que ha optat per la cerca de la paritat entre autors i autores dins de la bibliografia del pla docent com a fórmula.

7. *En procés*: es tracta de les respostes que, a través d'una resposta afirmativa o negativa, diuen que estan duent a terme les modificacions corresponents en aquest sentit.
8. *Respostes que no es poden classificar*: dins d'aquest apartat, novament, s'han incorporat respostes que no es poden classificar bé per la falta de rigor, d'aclariment o perquè poden ser considerades impertinents. Per a la seva relectura, estan incloses en l'apartat dels annexos.

Gràfic 10. Classificació de les diferents formes de canvis fets en la bibliografia o referències, per àrees de coneixement

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Tal com pot observar-se en el gràfic, les Ciències Socials i Jurídiques destaquen com l'àrea que més canvis ha dut a terme en aquest aspecte, a excepció dels casos de «Incorporació d'algunes autores com a referències no permanents», en què destaca el camp de les Ciències; així com l'epígraf «En procés», en el qual hi ha tant l'àrea d'Enginyeria com de Ciències de la Salut.

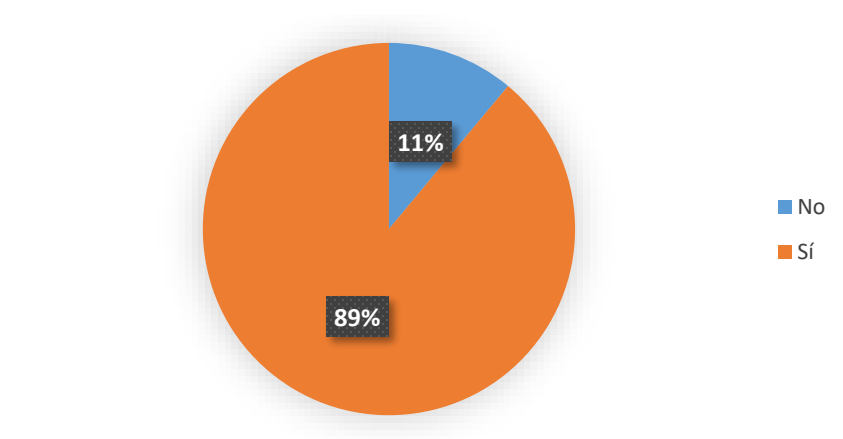
Al seu torn, el mètode més utilitzat és la «Incorporació o ampliació d'autores dins del pla docent» (58), seguit de la «Ampliació del nom complet» (49) i, finalment, tant les respostes que no es poden classificar (28) com les respostes que indiquen que no s'han fet canvis perquè no eren necessaris perquè s'havien dut a terme en cursos previs (27).

Respecte a la situació per estudis, destaca Filosofia (12), Mestre d'Educació Primària (9), Enginyeria Química (7), Psicologia (6) i Educació Infantil (6).

Eix 5. Revisió del llenguatge inclusiu en el pla docent

Si bé poden extreure's conclusions de les dades extretes al llarg de cadascun dels eixos, en què també s'esmenta el llenguatge inclusiu, en la **cinquena pregunta** del qüestionari trobem les respostes següents: afirmatives (354) i negatives (44).

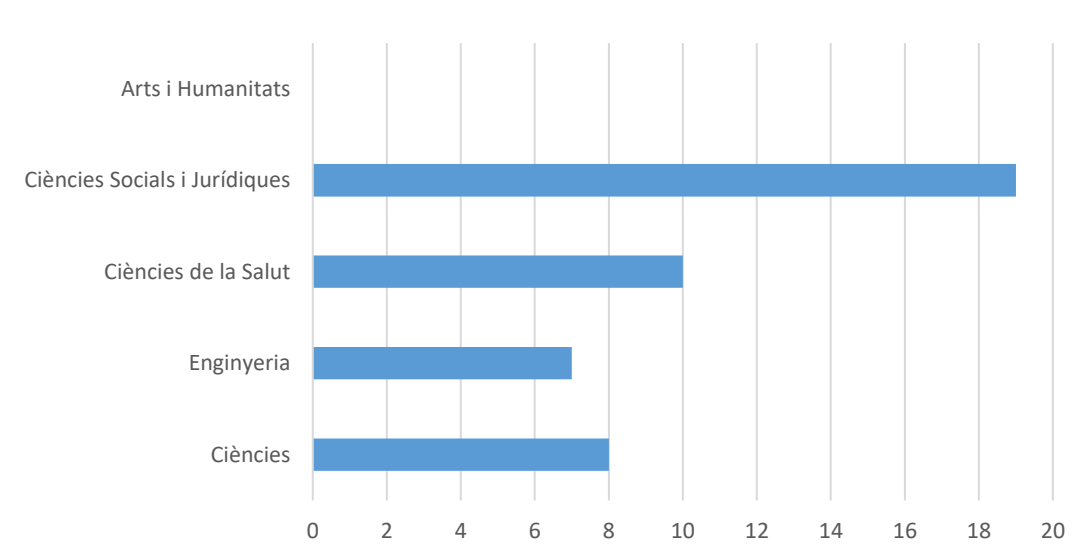
Gràfic 11. Percentatge de respostes totals en relació amb la revisió del llenguatge inclusiu en els plans docents, sense distinció de l'àrea de coneixement

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Per àrees de coneixement, trobem que on més revisions s’han dut a terme és a Ciències Socials i Jurídiques, seguit de Ciències de la Salut i, gairebé amb un empat, de Ciències i Enginyeria.

Gràfic 12. Àrees de coneixement que han analitzat el llenguatge en els plans docents, en valors absoluts

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes del formulari (dades disponibles en els annexos).

Anotacions finals

El present informe ha mostrat una primera aproximació a la situació de la UB en matèria d’incorporació de la perspectiva de gènere en la docència. Tanmateix, la manca de participació i el seguit de limitacions metodològiques esmentades no permeten extreure conclusions específiques de l’enquesta difosa; per tant, aquest dossier no ofereix una radiografia objectiva de l’estat actual de la Universitat i, per ara, no pot utilitzar-se com un element diagnòstic.

Centrant-nos en les dades obtingudes, es confirma allò que subratlla la Xarxa Vives (2021: 26) quan esmenta que:

l'avaluació i els mètodes i les metodologies docents són aquells elements en els quals menys s'incideix en les recomanacions per a la inclusió de la perspectiva de gènere”.

És a dir, es pot afirmar que la inclusió de la perspectiva de gènere és present tant en els objectius de la matèria, els continguts a tractar durant el curs, l'avaluació de l'assignatura, però manca en els processos dels mètodes docents, organitzatius i sovint, en la bibliografia.

Tanmateix, l'experiència que ha ofert aquesta primera aproximació ha permès prendre consciència dels aspectes metodològics a corregir de cara a un proper estudi diagnòstic, en què les bases i els mètodes d'investigació es consideraran d'una altra manera. Paral·lelament, en base a aquest estudi, la Unitat d'Igualtat ja ha posat en marxa un seguit de mesures i accions previstes per incitar i promoure l'aplicació transversal de la perspectiva de gènere en la docència. En definitiva, algunes de les accions de continuïtat són:

- Creació d'un Grup de Treball – Perspectiva de Gènere en Docència, Recerca i Transferència (REDICE) que treballarà específicament per establir estratègies d'integració de la perspectiva de gènere en la docència.
- Elaboració d'un joc d'eines (o *Toolkit*) amb indicadors, rúbriques i competència transversal de gènere.
- Repetició de l'enquesta, en col·laboració amb el Gabinet Tècnic del Rectorat, per tal de difondre-la de manera més efectiva i segura i assegurar que arribi a tot el PDI, tenint en compte que la transversalitat de gènere és un compromís institucional i no una acció aïllada de la Unitat d'Igualtat.
- Elaboració i difusió d'una enquesta destinada a l'alumnat, paral·lela a la del PDI, per estudiar els possibles contrastos que hi apareguin.
- Augment i intensificació de la formació oferta per l'IDP-ICE per tal d'encoratjar el PDI a incorporar la perspectiva de gènere en els plans docents.
- Acompanyar i animar les facultats de la UB i les comissions d'igualtat de centre perquè dissenyin formació d'acord amb les necessitats específiques de la seva àrea de coneixement. Fomentar accions transversals entre àrees de coneixement CIC, facultats, instituts de recerca, unitats i vicerektorats implicats.

- Revisió dels plans docents per part de la Unitat d'Igualtat com un element més de l'avaluació diagnòstica d'incorporació del gènere en la docència de la UB.

Realització de les II Jornades sobre Perspectiva de Gènere en la Docència, el setembre de 2023. Ponències sobre àrees de coneixement i intercanvi de bones pràctiques.

Bibliografia

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya [AQU] (2018): *Marc general per a la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència universitària*. <https://www.aqu.cat/doc/doc_19381922_1.pdf>

Bengoechea, Mercedes (2014): «Las buenas alumnas ante los TFG: atrapades entre la cultura comunicativa femenina y el androcentrismo». En *III Xornada de Innovación en Xénero. Docencia e Investigación*. Vigo, Unidade de Igualdade, Universidad de Vigo, 9-35.

Borries Conca, Vincent (2012): «Reflexiones en torno al concepto de transversalización de género. Delineando una tipología para el análisis de sus expresiones empíricas». *Revista Punto Género* (2). 9-29. Recuperat de: <https://bit.ly/3kssSRm>.

Eveline, Joan; Bacchi, Carol (2010): «What are we mainstreaming when we mainstream gender?». En *Mainstreaming politics: Gendering practices and feminist theory*. University of Adelaide, South Australia, cap. 4, 87-109. Recuperat de: <https://bit.ly/3s82HU4>.

Henderson, Elaine (2015): *Gender pedagogy: Teaching, learning and tracing gender in higher education* Palgrave Pivot, London.

Mena Yuste, Maria; Sáez Díaz, Ángela; Leal, Aurora i Pujal Llombart, Margot (2019): «Aportaciones de las pedagogías de género a la calidad de la docencia universitaria». *Educar*, 55(2) p. 579-596. Disponible a: [Vista de Aportaciones de las pedagogías de género a la calidad de la docencia universitaria \(raco.cat\)](#)

Rodríguez Jaume, Maria José i Gil González, Diana (2021): *La perspectiva de gènere en la docència a les universitats de la Xarxa Vives. Situació actual i reptes futurs*. Xarxa Vives d'Universitats. (Política Universitària, 13). Disponible a: [altres_a2021_perspectiva_genere.pdf \(uvic.cat\)](#).

Santos Guerra, Miguel Ángel (2001): «Currículum oculto y construcción del género en la escuela. Universidad de Málaga». Recuperat de: [Microsoft Word - curriculum oculto y construccion genero\[1\].doc \(baiona.gal\)](#)

Universitat de Barcelona. (2020): *III Pla d'igualtat de la Universitat de Barcelona*. <[1c701c75-baa3-f969-c75a-8423258b42bd \(ub.edu\)](#)>

Universitat de Barcelona (2021a): *Guia per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els plans docents i les assignatures de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Unitat d'Igualtat

<https://www.ub.edu/web/ub/ca/sites/genero/docs/Guia_incorporacix_perspectiva_gxnere_plans_docents_assignatures_UB.pdf>

Universitat de Barcelona (2021b): «Ús no sexista de la llengua» [en línia]. A: *Guies ràpides del CUB. Llibre d'estil*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<https://www.ub.edu/cub/guiarapida.php?id=2510>>

Universitat de Barcelona (2021c): *La UB en xifres*. Universitat de Barcelona. Barcelona: Universitat de Barcelona. <<http://www.ub.edu/gtr/xifres.html>>

Vergés Bosch, Núria; Ortega Balanza, Marta; Periago Estornell, Sandra; Montllor Taltavull, Bárbara; Puig Llobet, Montserrat; Amat, Concepció; Delgado-Hito, Pilar; Jayme Zaro, María; Carbó Carbó, Neus; Llorca i Isern, Núria; Ciudad Gómez, Carlos Julián; Estradé Albiol, Sònia; Miras Boronat, Núria Sara; Ortuño Candela, María; Villarroja Planas, Ana; Vall Casas, Aurora; Jornet i Benito, Núria; Devís Herranz, Empar; García Retortillo, Ricard i Costa Arbós, Silvia (2021): *Guia per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els plans docents i les assignatures de la Universitat de Barcelona*. Universitat de Barcelona. Recuperat de: <https://bit.ly/34JNeRD>